

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΕΜΠΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ

Αρ. Προσφυγής 59758/16

Α.Ο. και Λοιποί κατά Ελλάδα

(δείτε συνημμένο πίνακα)

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Πέμπτο Τμήμα), που συνεδρίασε στις 28 Μαρτίου 2024 ως Επιτροπή που συστάθηκε από τους:

Στέφανι Μούρου-Βίκστρομ (Stéphanie Mourou-Vikström), *Πρόεδρο*,

Λάντρο Τσαντουρία (Lado Chanturia),

Ματτίας Γκουγιομαρ (Mattias Guyomar), *δικαστές*,

και την Σοφί Πικέ (Sophie Piquet), *εκτελούσα χρέη Αναπληρώτριας Γραμματέας του Τμήματος*,

Έχοντας υπόψη:

την προσφυγή κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας η οποία κατατέθηκε στο Δικαστήριο σύμφωνα με το Άρθρο 34 της Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση») στις 17 Οκτωβρίου 2016 από τους προσφεύγοντες που αναφέρονται στον κατάλογο στον προσαρτώμενο πίνακα («οι προσφεύγοντες») ·

την απόφαση κοινοποίησης των παραπόνων σύμφωνα με το Άρθρο 3 αναφορικά με την φερόμενη έλλειψη ιατρικής φροντίδας που παρασχέθηκε στον πρώτο και τον δεύτερο προσφεύγοντα και την απάνθρωπη μεταχείριση του τρίτου προσφεύγοντα, βάσει του Άρθρου 8 αναφορικά με την φερόμενη έλλειψη συναίνεσης μετά από ενημέρωση του πρώτου και του δεύτερου προσφεύγοντα, καθώς επίσης και βάσει του Άρθρου 13 σχετικά με τα ανωτέρω παράπονα προς την Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») που εκπροσωπείται από τον πληρεξούσιο κ. Κ. Γεωργιάδη, και να κηρυχθεί το υπόλοιπο της προσφυγής απαράδεκτο·

την απόφαση να δοθεί προτεραιότητα στην προσφυγή σύμφωνα με τον Κανονισμό 41 των Κανονισμών του Δικαστηρίου ·

την απόφαση να χορηγηθεί στους προσφεύγοντες ανωνυμία και εμπιστευτικότητα για τον φάκελο της υπόθεσης σύμφωνα με τους Κανονισμούς 33 και 47 των Κανονισμών του Δικαστηρίου ex officio (αυτεπαγγέλτως) ·

τις παρατηρήσεις των μερών ·

την θέση της Κυβέρνησης σχετικά με την εξέταση της προσφυγής από Επιτροπή·

Αφού συσκέφθηκε αποφασίζει ως ακολούθως:

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

1. Οι προσφεύγοντες στην παρούσα υπόθεση είναι τρεις ενήλικες υπήκοοι Συρίας, οι οποίοι διέφυγαν από την χώρα τους και έφθασαν από την Τουρκία στο Ελληνικό νησί της Χίου τον Σεπτέμβριο του 2016 (δείτε τον συνημμένο πίνακα). Κατά την άφιξή τους στην Ελλάδα ο πρώτος προσφεύγων έπασχε από ιατρική κατάσταση τελικού σταδίου, ο δεύτερος προσφεύγων από επίμονη σοβαρή και χρόνια ιατρική πάθηση με συναφείς μακροχρόνιες επιπλοκές και ο τρίτος προσφεύγων ήταν ο σύντροφος και βοηθός τους για το ταξίδι τους από την Συρία.

2. Η προσφυγή αφορά κυρίως την ιατρική φροντίδα που παρασχέθηκε στην Ελλάδα στους δύο πρώτους προσφεύγοντες.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

3. Στις 26 Οκτωβρίου 2016 και στις 17 Νοεμβρίου 2016 το Δικαστήριο απέρριψε τα αιτήματα για προσωρινά μέτρα του πρώτου και δεύτερου προσφεύγοντα βάσει του Κανονισμού 39 των Κανονισμών του Δικαστηρίου σχετικά με τις προσφυγές τους σύμφωνα με το Άρθρο 3 της Σύμβασης.

4. Στις παρατηρήσεις της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 2017 ο εκπρόσωπος των προσφευγόντων ενημέρωσε το Δικαστήριο ότι ο πρώτος προσφεύγων πέθανε στις 20 Ιουνίου 2017 και πως η μητέρα του και ο τρίτος προσφεύγων εξέφρασαν την επιθυμία τους να συνεχίσουν την προσφυγή εκ μέρους του. Επιπλέον, στις 8 Νοεμβρίου 2017 ενημέρωσε το Δικαστήριο ότι μόνο η μητέρα του πρώτου προσφεύγοντα κα. Φ. (Ms F.) ήταν η νόμιμη κληρονόμος του, αλλά η «μοίρα» και των τριών προσφευγόντων ήταν δεμένη κατά την αναχώρηση από την Συρία για την Τουρκία και την Ελλάδα. Στις 22

Δεκεμβρίου 2017 υπέβαλε στο Δικαστήριο αντίγραφα των εγγράφων ταυτοποίησης της κα Φ. και των οικογενειακών αρχείων που αποδεικνύουν τους γονεϊκούς δεσμούς. Στα επόμενα έξι χρόνια το Δικαστήριο δεν έλαβε κανένα έντυπο από Αρχή, κανένα άλλο έγγραφο, αίτημα ή μήνυμα από την μητέρα του πρώτου προσφεύγοντα που να εκφράζει την επιθυμία της να συνεχίσει την προσφυγή. Ωστόσο, στις 31 Οκτωβρίου 2023 και ύστερα από αίτημα του Δικαστηρίου, η εκπρόσωπος υπέβαλλε στο Δικαστήριο μία χειρόγραφη σημείωση από την μητέρα του πρώτου προσφεύγοντα, απόδειξη ανταλλαγών μηνυμάτων από την εφαρμογή WhatsApp και άλλα αποδεικτικά στοιχεία που παρουσίαζαν την επιθυμία της μητέρας να συνεχίσει τις διαδικασίες. Το Δικαστήριο είναι ικανοποιημένο πως εκείνη έχει επαρκές ενδιαφέρον για την συνεχιζόμενη εξέταση της προσφυγής και έχει εκφράσει σαφή επιθυμία να την συνεχίσει. Επομένως, στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο αναγνωρίζει την ικανότητά της να ενεργεί εκ μέρους του (βλέπε *Lopez Ribalda και Λοιποί κατά Ισπανίας* [Ολομέλεια], αρ. 1874/13 και 8567/13, παρ.72-73, 17 Οκτωβρίου 2019).

5. Όσον αφορά τις προσφυγές κατά την Γερμανία σύμφωνα με το Άρθρο 3 από τον δεύτερο και τρίτο προσφεύγοντα, το Δικαστήριο σημειώνει ότι δεν είχε υποβληθεί από εκείνους κανένα έντυπο προσφυγής αναφορικά με αυτό και ότι αρχικά είχαν τεθεί στις παρατηρήσεις στην απάντηση προς τις παρατηρήσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης. Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω και τον Κανονισμό 47 του Κανονισμού του Δικαστηρίου, το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν υπάρχουν λόγοι να εξετάσει αυτά τα νέα παράπονα.

Η ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

6. Επανερχόμενο στην παρούσα υπόθεση το Δικαστήριο σημειώνει ότι δεν υπάρχουν αποδείξεις στην παρούσα υπόθεση πως κάποιος από τους προσφεύγοντες ξεκίνησε εγχώριες διαδικασίες στην Ελλάδα σχετικά με τα παράπονά τους. Εφόσον η Ελληνική Κυβέρνηση δεν προέβαλλε στην παρούσα υπόθεση τον ισχυρισμό μη εξάντλησης, το Δικαστήριο δεν είναι υποχρεωμένο να αποφανθεί επί της υπόθεσης σύμφωνα με το Άρθρο 35 παρ.1 της Σύμβασης, αλλά θα λάβει υπόψη αυτήν την πτυχή της υπόθεσης όπου είναι σχετική.

7. Η προσφυγή του πρώτου και του δεύτερου προσφεύγοντα βάσει του Άρθρου 3 της Σύμβασης ουσιαστικά αφορά την φερόμενη αδυναμία των Ελληνικών Αρχών να τους παράσχουν την αναγκαία ιατρική συνδρομή. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει εξ αρχής ότι και οι δύο προσφεύγοντες έφθασαν στην Ελλάδα τον Σεπτέμβριο του 2016 σε σοβαρή

ιατρική κατάσταση και ύστερα από ανεπιτυχείς κύκλους θεραπειών στην Τουρκία. Ο πρώτος προσφεύγων ήταν στα τελικά στάδια ιατρικής πάθησης τελικού σταδίου με συναφείς επιπλοκές (μεταστατικό χονδροσάρκωμα σπονδυλικής στήλης που είχε επιδεινωθεί από πλήρη αισθητικοκινητική παραπληγία) και ο δεύτερος προσφεύγων έπασχε από επίμονη σοβαρή και χρόνια ιατρική πάθηση με συναφείς μακροχρόνιες επιπλοκές (σακχαρώδης διαβήτης που επιδεινώνεται από προκύπτουσα περιφερική νευροπάθεια και αμφιβληστροειδοπάθεια, καταρράκτη, καθώς επίσης και πνευμονική λοίμωξη και βλάβη). Λίγες ημέρες μετά την άφιξη στην Ελλάδα εξετάστηκαν στο Γενικό Νοσοκομείο της Χίου.

8. Για τον πρώτο προσφεύγοντα, οι γιατροί στην Χίο επιβεβαίωσαν ότι έπασχε από χονδροσάρκωμα σε τελικό στάδιο και συνέστησαν μεταφορά σε εξειδικευμένο νοσοκομείο στην Αθήνα με προοπτική πιθανής επέμβασης στον θώρακα. Στις 11 Οκτωβρίου 2016 ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στο αντικαρκινικό Νοσοκομείο Άγιος Σάββας στην Αθήνα. Ύστερα από ενδελεχείς κλινικές εργαστηριακές εξετάσεις και ιατρικές διαβουλεύσεις με νευροχειρουργό, ογκολόγο, χειρουργό θώρακος και ακτινοθεραπευτή, ο όγκος του προσφεύγοντα κρίθηκε μη-χειρουργήσιμος, ανθεκτικός στη χημειοθεραπεία και την ακτινοθεραπεία και το χειρουργείο ιατρικώς ανώφελο και εξαιρετικά επικίνδυνο για την ζωή του προσφεύγοντα. Μεταγενέστερη βιοψία της μεγάλης μάζας στον θώρακά του με ημερομηνία 2 Νοεμβρίου 2016 ανέδειξε έναν διηθητικό μεσεγχυματικό όγκο για τον οποίο ξεκίνησε να λαμβάνει συνεδρίες παρηγορητικής χημειοθεραπείας στις 17 Νοεμβρίου 2016. Δεδομένης της μη αναστρέψιμης και μη θεραπεύσιμης ιατρικής κατάστασης ο προσφεύγων τοποθετήθηκε σε μονόκλινο δωμάτιο του νοσοκομείου και του παρεχόταν υποστηρικτική και ανακουφιστική θεραπεία έως τον θάνατό του στις 20 Ιουνίου 2017.

9. Συνεπώς, μέσα σε λιγότερο από ένα μήνα μετά την άφιξη του πρώτου προσφεύγοντα στην Ελλάδα, αυτός μεταφέρθηκε σε εξειδικευμένο κέντρο όπου έλαβε θεραπεία με βάση τα αποτελέσματα των εκτεταμένων εξετάσεων και των διαβουλεύσεων των ειδικών και ανάλογα με την ιατρική του κατάσταση. Η θεραπεία του τους τελευταίους μήνες της ζωής του ήταν κυρίως υποστηρικτική και παρηγορητική αλλά αυτή η επιλογή στρατηγικής ήταν καθαρά βασισμένη σε επαγγελματικές ιατρικές γνώμες και προκαθορισμένη από το τελικό στάδιο του καρκίνου του. Τίποτα στο υλικό της υπόθεσης δεν καταδεικνύει ότι ο προσφεύγων δεν είχε λάβει κάθε λογικά αναμενόμενη θεραπεία ή ότι όποια θεραπεία έλαβε ήταν ακατάλληλη για την κατάστασή του.

10. Για τον δεύτερο προσφεύγοντα, οι γιατροί στην Χίο επιβεβαίωσαν ότι έπασχε από διαβήτη και την προκύπτουσα χρόνια διαβητική αμφιβληστροειδοπάθεια και τον παρέπεμψαν για θεραπεία σε οφθαλμολογικό νοσοκομείο στην Αθήνα. Έχοντας αναπτύξει πνευμονικά συμπτώματα και μετά από πενθήμερη θεραπεία με αντιβιοτικά εισήχθη στο νοσοκομείο στις 7 Οκτωβρίου 2016, διαγνώστηκε με λοβώδη πνευμονία κάτω λοβού και του χορηγήθηκαν αντιβιοτικά ενδοφλεβίως. Ύστερα από Αξονική τομογραφία και διαβούλευση με θωρακοχειρουργό ο προσφεύγων μεταφέρθηκε επείγοντως στις 11 Οκτωβρίου 2016 σε νοσοκομείο στην Αθήνα καθώς βρέθηκε όγκος στον πνεύμόνά του.

11. Την ίδια ημέρα και αμέσως μετά την άφιξή του στο Νοσοκομείο Σωτηρία στην Αθήνα, ο προσφεύγων εγχειρίστηκε και αφαιρέθηκε ο όγκος. Παρέμεινε στο νοσοκομείο έως ότου ήταν σε θέση να λάβει εξιτήριο στις 19 Οκτωβρίου 2016. Ύστερα από συστάσεις των γιατρών έκανε επαναληπτική επίσκεψη στο Νοσοκομείο Σωτηρία την 1^η Νοεμβρίου 2016 και στη συνέχεια ακόμα μία σε απροσδιόριστη ημερομηνία αρκετές ημέρες αργότερα.

12. Τον Δεκέμβριο του 2016 ο προσφεύγων έφυγε από την Ελλάδα για την Γερμανία όπου διαμένει αυτή την στιγμή.

13. Συνεπώς, κατά την διάρκεια των τριάμιση μηνών μεταξύ της άφιξης στην Ελλάδα του δεύτερου προσφεύγοντα και της αναχώρησής του για την Γερμανία συμβουλευθηκε ιατρούς σε πολλαπλές περιπτώσεις, εξετάστηκε, έλαβε διάγνωση και του χορηγήθηκε θεραπεία κατάλληλη για την κατάστασή του και μόλις ανακαλύφθηκε η πάθηση που απαιτούσε επείγουσα παρέμβαση μεταφέρθηκε άμεσα στο κατάλληλο κέντρο και χειρουργήθηκε. Ενώ πράγματι όπως ισχυρίζεται ο προσφεύγων, δεν είχε εγχειριστεί σχετικά με την διαβητική αμφιβληστροειδοπάθεια, η κατάστασή του δεν απαιτούσε επείγουσα παρέμβαση και στον σύντομο χρόνο παραμονής του προσφεύγοντα στην Ελλάδα οι αρχές επικεντρώθηκαν στις επείγουσες ιατρικές καταστάσεις που απειλούσαν την ζωή του αντί για τις χρόνιες.

14. Ενόψει των ανωτέρω και έχοντας υπόψη το διαθέσιμο υλικό, τίποτα δεν υποδηλώνει ότι οι Ελληνικές αρχές παραβίασαν τις υποχρεώσεις τους βάσει του Άρθρου 3 για παροχή προς τον πρώτο και τον δεύτερο προσφεύγοντα – ως μέλη μιας ιδιαίτερα μη-προνομιούχας και ευπαθούς πληθυσμιακής ομάδας που είχε ανάγκη ειδική προστασία – με κατάλληλη ιατρική φροντίδα (*mutatis mutandis M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας* [Ολομέλεια], αρ. 30696/09, παρ.249-253, ΕΔΔΑ 2011 στο πλαίσιο συνθηκών υποδοχής

αιτούντων ασύλου και *Blokhin κατά Ρωσίας* [Ολομέλεια], αρ. 47152/06, παρ. 135-140, 23 Μαρτίου 2016 στο πλαίσιο ιατρικής φροντίδας κρατουμένων).

15. Σχετικά με τις προσφυγές του πρώτου και δεύτερου προσφεύγοντα βάσει του Άρθρου 8 της Σύμβασης αναφορικά την φερόμενη έλλειψη συγκατάθεσης στις ιατρικές παρεμβάσεις στην Ελλάδα λόγω απουσίας συνεχόμενης διερμηνείας στα Αραβικά, το Δικαστήριο σημειώνει ότι δεν ισχυρίστηκαν πως σε κάποιο σημείο εκείνοι αρνήθηκαν ή επιθυμούσαν να αρνηθούν οιαδήποτε θεραπεία, ότι οποιαδήποτε επέμβαση είχε εκτελεστεί ενάντια στην θέλησή τους, ή τους είχε χορηγηθεί κάποια μη-απαραίτητη θεραπεία ή ιατρική παρέμβαση που να επιβάρυνε την κατάστασή τους (δείτε *a contrario* *Y.P. κατά Ρωσίας*, αρ. 43399/13, παρ. 53, 20 Σεπτεμβρίου 2022 · *Glass κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. 61827/00, παρ. 78, ΕΔΔΑ 2004-II). Πρέπει ακόμα να σημειωθεί ότι δεν υπάρχουν αποδείξεις πως κάποιος από τους προσφεύγοντες, τους δικηγόρους τους ή τους εθελοντές που τους βοήθησαν είχε υποβάλει κάποια στιγμή προσφυγή αναφορικά με αυτό ή ξεκίνησε κάποια διαδικασία σε εγχώριο επίπεδο. Το υλικό της υπόθεσης δείχνει ξεκάθαρα ότι σε διάφορα σημεία κατά την διάρκεια των ιατρικών επισκέψεων και της παραμονής στο νοσοκομείο, οι προσφεύγοντες είχαν βοήθεια από αραβόφωνους εθελοντές διερμηνείς και μέλη προσωπικού ΜΚΟ, έναν δικηγόρο που μιλούσε τόσο Ελληνικά όσο και Αραβικά και επαγγελματίες διερμηνείς στην Αραβική γλώσσα. Ενώ πράγματι δεν ήταν διαθέσιμη σε εκείνους 24ωρη διερμηνεία κατά παραγγελία, εκείνοι θα έπρεπε να είχαν επαρκή κατανόηση της κατάστασης της υγείας τους και της πορείας της θεραπείας και είχαν την δυνατότητα να αναζητήσουν περαιτέρω λεπτομέρειες, να εκφράσουν ανησυχία, ή να αρνηθούν θεραπεία βασιζόμενοι στην βοήθεια που τους πρόσφεραν τα ανωτέρω πρόσωπα

16. Έχοντας υπόψη τις ανωτέρω εκτιμήσεις, το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι η φερόμενη έλλειψη μη-ενημερωμένης συγκατάθεσης για ιατρικές παρεμβάσεις στην Ελλάδα δεν μπορεί να αποδειχθεί πειστικά *prima facie* (εκ πρώτης όψεως) για κανέναν από τους προσφεύγοντες.

17. Όσον αφορά την προσφυγή του τρίτου προσφεύγοντα βάσει του Άρθρου 3 της Σύμβασης πως η φερόμενη αδυναμία να παρασχεθεί επαρκής ιατρική φροντίδα στους δύο πρώτους προσφεύγοντες του προκάλεσε, ως φροντιστή τους, φυσική και ψυχολογική εξάντληση που συνιστούσε απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση, είναι παραδεκτός πιθανό ο τρίτος προσφεύγων να είχε βιώσει εξάντληση και κούραση ως φροντιστής συγγενών βαρέως πασχόντων. Ωστόσο, το Δικαστήριο σημειώνει ότι δεν αποδεικνύεται ότι είτε είχαν εμπλακεί θετικές υποχρεώσεις των Ελληνικών Αρχών, ούτε ότι η

κατάσταση του τρίτου προσφεύγοντα έφθασε το απαιτούμενο όριο σοβαρότητας βάσει του άρθρου 3 της Σύμβασης.

18. Τέλος, αναφορικά με τις αιτιάσεις βάσει του άρθρου 13 της Σύμβασης, το Δικαστήριο σημειώνει ότι δεν φαίνεται να εγείρεται ξεχωριστό ζήτημα.

19. Το Δικαστήριο κρίνει ότι, ενόψει όλου του υλικού στην κατοχή του και στον βαθμό που τα ζητήματα για τα οποία υποβλήθηκε η προσφυγή εμπίπτουν στην αρμοδιότητά του, οι αιτιάσεις των προσφευγόντων βάσει των Άρθρων 3, 8 και 13 της Σύμβασης, είτε δεν πληρούν τα κριτήρια παραδεκτού που καθορίζονται στα Άρθρα 34 και 35 της Σύμβασης, είτε δεν αναδεικνύουν κάποια εικόνα παραβίασης των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που διαφυλάσσονται στην Σύμβαση ή τα Πρωτόκολλα αυτής.

20. Επομένως, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί σύμφωνα με το Άρθρο 35 παρ.4 της Σύμβασης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο ομόφωνα,

Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη.

Συντάχθηκε στα Αγγλικά και κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 18 Απριλίου 2024.

(χειρόγραφη υπογραφή)

Σοφί Πικέ

(Sophie Piquet)

Εκτελούσα χρέη Αναπληρώτριας

Γραμματέας

(χειρόγραφη υπογραφή)

Στέφανι Μούρου-Βίκστρομ

(Stéphanie Mourou-Vikström)

Πρόεδρος

Παράρτημα

Κατάλογος προσφευγόντων:

Αρ.	Όνομα Προσφεύγοντος	Φύλο	Έτος γεννήσεως	Εθνικότητα
1.	A.Q.	A	1996	Συριακή
2.	Z.B.	A	1979	Συριακή
3.	A.B.	A	1996	Συριακή

Σελίδες 2-6 αναγράφεται στο πάνω μέρος:

A.Q. ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟΦΑΣΗ

Σύνολο σελίδων στα Αγγλικά: 6

Σύνολο σελίδων μετάφρασης: 8

Επίσημη μετάφραση στα Ελληνικά ως προς την πιστή και ακριβή απόδοση του περιεχομένου χωρίς μεταβολές από τα Αγγλικά.

Αθήνα, 07/06/2024. Ελένη Λιάκουρα

Πιστοποιημένη Μεταφράστρια Υπουργείου Εξωτερικών, Αρ. Μητρώου 074